

اللہ الرحمن الرحیم

گلادیاتور عروض و قافیہ
انتشارات

مؤلف: عماد قریب توستانی

سرشناسه: قریبی توستانی، عماد، ۱۳۷۷-
عنوان و نام پدیدآورندگان: گلا دیاتور عروض و قافیه / عماد قریبی توستانی
مشخصات نشر: تهران: ماهلین، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری: ۱۰۸ ص.
موضوع: عروض فارسی-راهنمای آموزشی (متوسطه)
قافیه-راهنمای آموزشی (متوسطه)
رده بندی کنگره: PIR۳۵۵۸
رده بندی دیویی: ۸۱۰/۴۱
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۱۷۷۷-۷-۸
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
اطلاعات رکورد کتاب شناسی: فیپا
شماره کتاب شناسی ملی: ۹۷۴۵۰۸۷

ماهلین
انتشارات

ناشر: ماهلین
عنوان کتاب: گلا دیاتور عروض و قافیه
مدیر مسئول: فهیمه رئیسی
مؤلف: عماد قریبی توستانی
صفحه آرا: ریحانه گیوکی
مصحح: مبینا ایجاددی
ویراستار: ریحانه گیوکی
تصویرگر: ریحانه پیران
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
قیمت: ۲۹۸,۰۰۰ هزار تومان
نوبت چاپ: اول ۱۴۰۳

مقدمه مؤلف

سلام و احترام به دانش آموزان قشنگم

خدا رو شکر میکنم برای اینکه این فرصت بهم داده شد که به صورت کاربردی و تاثیرگذار در آموزش یکی از مهم ترین مباحث علوم و فنون، عروض و قافیه در کنارتون باشم.

همه دانش آموزهای رشته انسانی با دیدن یک دوره یا خوندن یک کتاب و تمرین و تکرار میتونن ۳ یا ۴ تست از ۹ تست عروض و قافیه رو پاسخ بدن ولی ما کنار همیم چون بیشتر، بهتر و سریع تر رو می‌خوایم ما اینجا دنبال زدن ۹ تست درست زیر ۳ دقیقه هستیم همون طوری که مسعود سعد سلمان میگه: به کم از قدر خود مشو راضی / بین که گنجشک می‌نگیرد باز باز دنبال شکار شاهانه می‌ره و هدف بزرگ داره مثل کبک، نه گنجشک دانش آموز من هم دنبال رسیدن به بیشتر، بهتر و سریع تره چون قدر و ارزشش اون رو می‌طلبه و ازت می‌خوام همیشه این رو بدونی که با فرمول این آموزش تو به هدفت می‌رسی فقط کافیه اقدام، بازخورد، اصلاح رو درست انجام بدی که توی این راه تنها نیستی و من و پشتیبانت کنارتیم تا گلا دیاتور عروض و قافیه بشی.

کتاب پیش رو شما مکمل آموزش آنلاین دوره گلا دیاتور+ (پلاس) هستش که حاصل فرمول اقدام، بازخورد، اصلاح، من از ۱۸ سالگی که بتونم در کمترین زمان شما رو به درجه استادی عروض و قافیه کنکور برسونم و هر آنچه که آموختم رو بهتون یاد بدم و هیچ افتخاری بالاتر از رضایت قلبی شما برای من نیست پس بریم که با امید به خدا و باور به خودمون برسیم به چیزی که لایقش هستیم « بهترین آموزش »

ارادتمند شما عماد قربی توستانی

مقدمه ناشر

سلام به روی ماهتون... 😊

صدای من رو از آسمان نشر ایران می شنوید ، از ماهلین...
از ماهی که هدفش نوری نو برای توسعه ی دبیر هست ✨
ماهلین میگه...

روزای اولیه انتظار از خودتون رو خیلی بالا نبرید 📖👉
داری کند پیش میری؟ فدا سرت!

یه مطلب رو باید ده بار بخونی تا بفهمی؟ فدا سرت!
تست میزنی ولی به خوبی پیش نمیره؟ فدا سرت!

اول اینو بگم که همین الانشم از خیلیا جلوتری 🦋😊

از اونیه که هنوز داره دو دوتا چهارتا میکنه و تکلیفش مشخص نیست
از اونیه که یه تفریح کوتاه مدت رو به یه سختی قبل از موفقیت
بلند مدت ترجیح میده! 🌱

از اونیه که به خاطر ترس موفق نشدن هنوز شروع نکرده! ✨
بعدشم اینو بدون که همیشه اولین تجربه ها خیلی خوب پیش نمیره
اولین جزوه نویسی افتضاح خواهد بود
اولین آزمون افتضاح خواهد بود

اما این افتضاحی به پنجاهمی نمیرسه 😊👉

ولی تو باید اون اولی هارو طی کنی تا به پنجاهمی های بهتر برسی 🌸😊

اگه خواستی با ماهلین در ارتباط باشی و ستاره پر نور ما باشی 🌟

شماره تماس 📞 ۰۶۲۵ ۰۹۱۲۴۴۹ | ۰۹۱۲۴۱ ۰۲۱۶۶

آدرس پیج و کانال تلگرام | Mahlin_books 📩

ماهلین | ماه آسمان نشر ایران 📖

فهیمة رئیسی

فهرست

۷	بخش اول: قواعد خط عروضی
۱۳	بخش دوم: تقطیع هجایی
۲۱	بخش سوم: پایه‌های آوایی
۳۷	بخش چهارم: اختیارات زبانی
۴۵	بخش پنجم: اختیارات وزنی
۵۹	بخش ششم: وزن شعر نیمایی
۶۳	بخش هفتم: نام‌گذاری اوزان
۷۱	بخش هشتم: قافیه
۸۵	بخش نهم: تمرینات عروض دیداری
۹۹	بخش دهم: تست‌های سراسری ۱۴۰۲
۱۰۳	بخش یازدهم: تست‌های سراسری ۱۴۰۳

قواعد خط عروضی

ماہلین
انتشارات

خط عروضی

واج

کلمه‌ها از واحد‌های کوچک تری ساخته می‌شوند که به آن **واج** می‌گویند. واج همان حرف است که کوچک‌ترین واحد زبانی است. برای مثال کلمه ی «تلاش» از ۵ واج «ت، ل، ا، ش» تشکیل شده است

تمرین

۱ ارغوان:

۲ نیلوفر:

۳ ساعت:

زبان فارسی واج دارد که از دو گروه **صامت** و **مصوت** تقسیم می‌شود.

۲۳ صامت: ع، ب، پ، ت، ط، ث، س، ص، ج، چ، ح، ه، خ، د، ذ، ز، ض، ظ، ر، ژ، ش، غ، ق، ف، ک، گ، ل، م، ن، و، ی
واج:
۶ مصوت: کوتاه: اَ - اِ - اُ / بلند: آ، و، ی

نکته

⚠️ علت وجود تفاوت در شمارش ۳۲ حرف الفبا و ۲۹ واج این است که بعضی از حروف تلفظ یکسانی دارند ولی شکل نوشتار آن‌ها متفاوت است بنابراین صامت‌ها را در عروض بر اساس شکل ملفوظ شان یک نوع واج به حساب می‌آورند
 ⚠️ صامت (ع) با صامت (ع) در بین واج‌ها یکی است.

هجا

با کنار هم گذاشتن یک یا چند صامت و یک مصوت هجا (بخش) به وجود می‌آید. هجا همان بخش در دوران ابتدایی است. و از واحد‌های کوچک تری به اسم واج (حرف) ساخته شده است به طور مثال: اگر کلمه ی «سروستان» را بخش بخش کنیم می‌گوییم: سَر/ وِس/ تان و این همان هجا کردن است.

هجاهای زبان فارسی از نظر امتداد ۳ دسته‌اند:

(۱) هجای کوتاه (۲) هجای بلند (۳) هجای کشیده

<p>ساختار: صامت + مصوت کوتاه</p> <p>علامت هجایی U</p> <p>مثال: تو(ت+ِ)، به(ب+ِ)، چو(چ+ِ)، چه(چ+ِ)</p>	}	هجای کوتاه
<p>ساختار: (۱) صامت + مصوت کوتاه + صامت مثال: بَر(ب_ر)، سَد، کُل، پُر، سَم، گَر، دَر (۲) صامت + مصوت بلند</p> <p>علامت هجایی _</p> <p>مثال: جا(ج+ا)، ما، مو، بو، سی، پا، تا، رو</p>	}	هجای بلند
<p>ساختار: (۱) صامت + مصوت کوتاه + دو صامت مثال: کُشت، سَرَد، خُورد، رَخت، خُورد، مِیل، مِیر، دِیر هجای کوتاه</p> <p>(۲) صامت + مصوت بلند + یک یا دو صامت مثال: دوخت، سوخت، کار، سیب، دور، کاشت، دوخت، ریخت</p> <p>علامت هجایی U_</p>	}	هجای کشیده

قواعد خط عروضی

۱ خط نوشتاری دشمن خط عروضی است؛ برای شمارش واج ها و هجاها باید کلمات را همان طور که می خوانیم و تلفظ می کنیم، بنویسیم به طور مثال در کلماتی مثل: خواهش، خواهر، خوانش، «و» به حساب نمی آید، چون تلفظ نمی شود

۲ هیچ کلمه ای با مصوت (کوتاه، بلند) شروع نمی شود. بنابراین کلمه ای که ظاهراً با مصوت آغاز شده اند ابتدای خود یک صامت همزه (ء) دارند که در واج شماری و تعیین نوع هجا به حساب می آید. به طور مثال در کلماتی مثل: آرزو، آرمان، ابر، ارغوان، استاد، اسطوره، احساس، اکرام، قبل از مصوت _ _ یک صامت همزه (ء) وجود دارد

۳ «و» در کلماتی مثل: نو «جدید»، رو «برو»، دور «گردش»، حول «پیرامون»، فردوسی، موج، جو، دو (دوبدن)، گرو، شنو، درو، جور (ظلم)، اوج، موج، قول (سخن)، حول، خوف، شورا، موزون، روحانی، فرعون، فوج فوج، روشن، شوق، ذوق، سوغات، و... به صورت «_و» (مصوت کوتاه + صامت و) یعنی با صدای OW تلفظ می شود و «و» در این واژه ها صامت است

نو:	ن / ا - اُ و	فردوسی:	
رو:	ر / ا - اُ و	موج:	
دُور:		روشن:	
حول:		فوج فوج	

۴ (ه) در پایان کلمات مختوم به «ه» به حساب نمی آید و با کسره واج شماری می شود.

به طور مثال در کلمه ی خانه و دانه؛ خانِ ن ، دانِ نِ «ه» به صورت کسره واج شماری شده است.

خسته :	سوخته :		
پرنده:	شب پرہ:		
برندہ:	چہ:		

توجه کنید: (ه) در پایان کلماتی مانند مہ، مہ، کہ (کوچک)، بہ (بہتر، میوہ) نہ، کہ (کاه)، زہ (احسنت)، زہ، متوجہ، تنبہ، و... جزئی از کلمہ است و نباید آن را حذف کنیم چون تلفظ می شود.

مہ :	زہ :	توجہ:	
------	------	-------	--

۵ (و/ی) زمانی مصوت بلند محسوب می شوند کہ دومین واج از یک ہجا باشند در غیر این صورتخواہند بود.

خسته :	روی :		
ہوا:	روحانی:		
یاور:	ورزش:		
دریا	خیلی:		

۶ حروف تشدید دار دو واج محسوب می شوند.
به طور مثال: معلم، بچه، اما، و... ۲ واج به حساب می آیند.

معلم:	م / عَل / لِم	بچه:	اَما:	حمّد:
-------	---------------	------	-------	-------

۷ مصوت «ی» در کلماتی مانند: فرهنگیان، آدمیان، خیابان، بیابان، خیال، و...
در تعیین هجا و وزن شعر به صورت کسره (-) تلفظ می شود یعنی به این صورت:

فرهنگیان:	فَر / هِن / گِ / یان	آدمیان:	خیابان:
-----------	----------------------	---------	---------

۸ «ن» ساکن بعد از مصوت های بلند (ا، و، ی) در صورتی که به هجای بعد متصل نشود حذف می شود.

ارغوان:	ءَرَاغ / وا	مژگان:	مژ / گا	مهرگان:	خادمان:
---------	-------------	--------	---------	---------	---------

۹ ترکیبات عربی «ال» دار همانطور که تلفظ می شوند واج شماری می شوند.
اگر در ترکیبات عربی حرف بعد از «ال» مشدد باشد (۱) در شمارش واج به حساب نمی آید.

حسب الحال:	مسجد الحرام:
امیر المومنین:	بیت الغزل:

اگر حرف بعد از «ال» مشدد باشد «ال» در شمارش واج ها به حساب نمی آید.
دارالسلام / سید الشهداء / والسلام / خاتم الرسل

۱۰ هجای کشیده ما قبل آخر در مصراع را به یک هجای بلند و یک هجای کوتاه به می کنیم.

تمرین:	دام:
دست:	نیست:
دوست:	است:
عشق:	

۱۱ تعداد هجاهای یک کلمه با تعداد مصوت های آن برابری می کند.

درخت :	دِ / رَخت	فروردین:
پیکان:	پِی / کان	سبحان:

۱۲ آن دسته از واژه های چند جزئی که جز دومشان با همزه (ء) آغاز می شود، مانند «بهجت انگیز، دانش آموز، دل آزار، آتش افروز، سیل آسا، کم آزاری، عاقبت اندیش، تن آسان، درد آلود و...» به ۲ کَل یعنی هم با تلفظ همزه و هم بدون تلفظ همزه واج شماری و هجا بندی می شوند؛ بنابراین تلفظ شدن لفظ نشدن همزه در ساختمان آن ها، در تعداد واج ها و نیز نوع هجاهایشان موثر است.

بطور مثال، دانش آموز: با تلفظ همزه : ۴ هجا (دا : _ / نِش : _ / آ : _ / موز : _ / U)
۱۰ واج (د / ا / ن / _ / ش / ا / م / و / ا / ز)

۱۳ «تنوین» ۲ واج به حساب می آید و به صورت «نَ ، نِ ، نٌ» (مصوت کوتاه + صامت «ن») واج شماری و هجابندی می شود

این قواعد ۱۳ گانه مهمترین نکات در مورد تعیین هجاهای کلمات در خط عروضی است حالا با خیال راحت می تونیم بریم سراغ وزن شعر :

تمرین تعیین سطح

ابیات زیر را به خط عروضی بنویسید.

۱) کم اگر با دوستانم می نشینم جرم توست / هر کسی را دوست دارم در تو رؤیت می کنم

۲) فکر کردی چیست موزون می کند شعر مرا؟ / در قدم برداشتن های تو دقت می کنم

۳) یک سلامم را اگر پاسخ بگویی می روم / لذتش را با تمام شهر قسمت می کنم

۴) روزی به پیر می گفتم که: «عمر چیست؟» / چشمی به روی هم زد و گفتا که: «هان، گذشت!»

